

TÜRKİYE FAAL FUTBOL HAKEMLERİ VE GÖZLEMCİLERİ DERNEĞİ

ARAŞTIRMA VE ÇEVİRİ ARŞİVİ

DÜNYADA VE TÜRKİYE'DE FUTBOL HAKEMLİĞİNİN BAŞLANGICI VE GELİŞİMİ

ÖZET

Bu çalışmada, Dünyada ve Türkiye’de futbol hakemliğinin başlangıcı ve tarihi gelişimi incelenmektedir. Futbol oyun kurallarının evrensel oluşundan dolayı, Türkiye’deki futbol hakemliği, Dünya futbol hakemliğindeki gelişim çizgisini yakalamaya çalışmaktadır. Oyun kurallarının sık değiştirilmesi ile birlikte hakem hatalarının artması, futbolun en önemli unsurunu oluşturan hakemlere gereken önemin verilmediği sonucunu ortaya çıkarmıştır. Bu noktadan hareketle, 1990 yılından itibaren FIFA (Uluslararası Futbol Federasyonları Birliği) ve IFAB (Uluslararası Futbol Birliği Kurulu) bu konu üzerinde çalışarak çeşitli adımlar atmışlardır. “Hakemliğin Profesyonelleşmesi”, “Uzmanlaşmış Yardımcı Hakemlik”, “Hakem Eğitiminin Önemi” ve “Dördüncü Hakem”in resmi olarak kurallarda yer alması bunlardan bazılarıdır.

OCCURANCE AND DEVELOPMENT OF THE SOCCER OFFICIATING IN TURKEY

SUMMARY

Occurance and historical development of officiating in Turkey and in the world is investigated in this study. Because the laws of the game are universal, refereeing in Turkey, is trying to catch the improvement point of the world refereeing. The rise in the mistakes of the match officials because of the often changes in the laws of the game, shows there is a lack of importance given to the crucial element of football, that is refereeing. From that point, since 1990 FIFA and IFAB had studied upon these topics. “The Professionalism of Football Referees”, “Expert Assistant Referees”, “Importance of Referee Education” and” “Fourth Official to take place in the laws officially” are some of those studies.

* Onsekiz Mart Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bölümü / Çanakkale

1-GİRİŞ

Hakemlik; futbolun altın üçgeninin en önemli köşesini oluşturmaktadır. Hakem; hem seyirci ile futbolcu arasında, hem de rakip takımlar arasında köprü görevini görmekte,

bir yandan da oyunun önceden belirlenmiş kurallar çerçevesinde değerlendirmesini yapmaktadır. Bir futbol maçının güzel, heyecan verici, Fair Play ilkeleri içerisinde, bol gollü geçmesinde, bitmesinde veya düzensiz, olaylı, kavgalı bir hava içerisinde oynanmasında hakemin rolü son derece önemlidir. Hakemlik; bilgi, tecrübe, eğitim, yeterlilik, kişilik, kondisyon ve konsantrasyon gerektirir. Hakem; düzgün yaşantısı, dürüst kişiliği ile insan psikolojisinden ve toplum sosyolojisinden anlayan, insanın bireysel ve toplumsal davranışlarını yorumlayabilen, saha içindeki ve dışındaki hareketleriyle örnek olması gereken kişidir. Hakemlik özel olarak seçilmiş insanların topluluğu olma yolundadır.

Bu çalışma; Dünyada ve ülkemizde futbol hakemliğinin ortaya çıkışını ve tarihi gelişimini incelemektedir. Kuşkusuz, futbol hakemliğinin tarihçesinden bahsedebilmek için futbolun kurallara bağlanışından, bundan söz edebilmek için de futbolun bir oyun olarak ortaya çıkışının tarihçesinden söz etmek gerekir.

Bu bakımdan bu çalışmanın amacı, konumuz itibariyle bir derleme, ardından da bir değerlendirme yapmaktır.

2-METOT

Bu araştırmada, futbol hakemliğinin günümüze kadar olan değişimleri yıllar itibariyle incelenmiş ve değerlendirilmiştir. Çalışma boyunca genellikle tarihçi metot ve kaynak tarama tekniği kullanılmıştır.

Futbol hakemliğinin ortaya çıkışını ve tarihi gelişimini inceleme amacını taşıyan bu çalışmada gerekli olan veriler basılı kaynaklara dayanmaktadır. Bu nedenle, Futbol ve futbol hakemliği ile ilgili kaynaklar taranmıştır.

3-BULGULAR

Milattan 2500 yıl önce Çin’de askerlerin futbol oyununa benzer biçimde eğitim yaptıkları; dahası, Orta Asya Türk Topluluklarında, Tsang Kentinde, kız ve erkeklerden oluşan karma takımların “ayak topu oynadıkları” ifade edilmektedir (1).

İngiltere’de futbol ilk olarak M.S. 217 yılında Derby Kentinde oynanmıştır. O haliyle futbol son derece ilkel ve kaba bir nitelik taşıyordu, ancak 1349 yılında yasaklandı. O dönemdeki futbol sahalarının bugünkü ölçülere nazaran çok daha büyük olduğunu ve oyun süresinin de öğleden akşam karanlığına kadar devam ettiğini tespit ediyoruz. İngiltere’nin sosyo-ekonomik gelişmesine paralel bir biçimde futbolun 16. ve 18. yüzyıllar arasında sadece alt sosyal sınıflar arasında oynanmış, ekonomik bakımdan güçlü sınıflar

ise bu oyuna itibar etmemişlerdir. 19. yüzyıl başından itibaren İngiltere'deki sanayi devriminin getirdiği zenginlikler yavaş yavaş geniş halk kitlelerine ulaşarak yaygınlaşmaya başlamış, eğitime verilen önem gereği okul sayısı da hızla çoğaldığından 19. yüzyıl başlarında futbol özellikle okullarda büyük bir canlanma göstermiştir. Toplumsal bakımdan değerlendirdiğimizde; okulun olduğu yerde kuralların olması da kaçınılmazdır. Bu bakımdan futbol oyununun kurallara bağlanmasında futbolun okullarda yaygınlaşmasını takiben gerçekleşmesi şaşırtıcı değildir (2).

Dünyada futbol hakemliğinin başlangıcı futbolun başlangıcına ve yayılmasına paralel bir seyir izlemiştir. 1819 yılına kadar maçların hakemsiz oynandığını, takım kaptanlarının aynı zamanda hakemlik yaptığını, daha sonra bu tarz idarenin sakıncaları görüldüğünden saha içine girmemek şartıyla dışarıdan hakem tayin edilmiştir (3).

Hakemlik kurumunun ilk defa İngiltere'de oluştuğunu ve hakemliğin 1880 yılında kurumsallaşmaya başladığını tespit ediyoruz. Şüphe yok ki, burada sözü edilen hakemlik olgusu bugünkü hakemlikten oldukça farklıdır. Sahanın her iki yarısında birer hakem bulunmakta bir hakem de masa başında görev yapmaktadır. Masa başındaki hakem diğer hakemlerin anlaşmazlığa düşmesi halinde duruma müdahale etmektedir. Bu hakem ayrıca skoru kaydetmekte ve zamanı ölçmektedir (1).

Futbol oyunundaki tüm değişiklikler hakemliği de etkilemiştir. 1881 yılında oyun kurallarının içinde ilk defa hakemden söz edilmiştir. Konumuz açısından çok önemli bir husus, 1884 yılından itibaren hakemlerin karşılaşmalarda kayıtsız şartsız tek yetkili olmalarıdır (2, 3).

Futbol oyununun ve hakemliğin istikrar kazanması öncelikle kuralların istikrar kazanmasına bağlıdır. Kuralların istikrar kazanması da onların yazılı hale gelmesi şartına bağlıdır. Futbol Kurallarının sistematize edilmesi ve yayınlanması 1896 yılında gerçekleşmiştir (4). Böylelikle ortak uyum sağlanabilmiştir. Burada ilgi çekici ve önemli olan husus hakemliğe ilişkin kural ve düzenlemelerle, futbol oynamaya ilişkin kural ve düzenlemeler arasında uyum sağlanmış olmasıdır.

Kurallarda yapılan değişiklik sonucu, 1905 yılında futbol hakemleri sahadaki konumları itibariyle şimdikine benzer bir nitelik kazanmıştır. Buna göre masa başındaki hakem saha içine geçmiş, içerdeki hakemler taç çizgileri kenarında görev yapmaya başlamışlardır. Ancak bunlar, şimdiki uygulamanın aksine taç çizgileri boyunca; iki korner direği arasında görev yapmışlardır. Bunun gibi saha içindeki hakemde, henüz Sir Stanley Rous'un 1930'da bu günkü şekline dönüştürdüğü "diyagonal" sistem anlayışından çok farklı bir biçimde görev yapmaktadır (1).

1920'lerde hakemlerin oyunu yönetim biçimlerinin biraz daha değiştiğini ve bu değişikliğin günümüzde halen uygulanmakta olan diyagonal sistemin orijini oluşturduğunu söyleyebiliriz. Buna göre; yan hakemler orta çizginin taç hattını kestiği nokta ile, kendi koştuğu istikametteki köşe gönderi ve bu yarı sahada bulunan kalenin tam ortasındaki noktanın oluşturduğu üçgenin içersinde bulunan sahayı kontrolleri altında bulundurur, bu sahada meydana gelen olayları hakeme işaret eder, hakem de bu iki üçgenin haricinde kalan kısmı kontrolü altında bulundururdu (1).

Ülkemizde hakemliğin başlangıcı, 1890 yılında futbolun yaygınlaşmaya başlamasına paralel bir seyir izlemiştir. Türkiye'deki hakemliğin orijini hakkındaki kaynaklar yetersiz ve düzensizdir. Ülkemizdeki hakemlik ancak 1900 yılından sonra özellikle futbolu bırakanların hakem olmasıyla gelişmeye başlamıştır. İlk hakemlerin de, futbolun öncüleri olan yabancı uyruklu kişiler olduğunu görüyoruz (5). James La Fontein, Kinon ve Vasiliadis bu çerçevede ilk hatırlanan isimlerdir. İlginç bir tespit de ilk Türk Futbolcusu Fuat Hüsnü Kayacan'ın aynı zamanda ilk Türk Futbol Hakemi oluşudur. Kayacan'ın yönettiği ilk maç 1907'de Kadıköy-Moda maçıdır. Daha sonra hakemlik yapan Türkler arasında zamanımızda isimleri stadyumlara verilerek yaşatılan Ali Sami Yen, Yusuf Ziya Öniş ile Türk basınının Şeyh-ül Muharriri olan Burhan Felek yer almaktadır. Ülkemizde hakemlere "lisans" verilmesi 1940 yılında olmuştur. Bu bağlamda, ilk bölge lisansına Şazi Tezcan sahip olmuştur. İlk Milli Futbol Hakemimiz Nuri Bosut'tur (6).

1940'lı yıllardan itibaren yurt dışına açılan Türk Hakemliğinde özellikle 1960'lı yıllar başarılarla ulaşılan yıllar olmuştur. Bu çerçevede; Sulhi Garan ilk defa FIFA kokardı hakemimiz iken, bunu Cezmi Başar, Muvahhit Afir, Faruk Talu, Semih Zoroğlu ve diğerleri izlemiştir (5).

Ülkemizde Tevhid-i Tedrisat (Eğitim Birliği) yasasının kabulü ile batı tipi bir eğitim sistemine geçilmesi, kendiliğinden okul sporları anlayışını da getirmiştir. Spor; ders programlarına girmeye başlamış, bunun sonucu olarak da İngiltere'dekine benzer biçimde diğer birçok spor dalı gibi futbol da okulların yaygınlaştığı bölgelerde yoğunluk kazanmıştır. Bu da hakemliğin gelişimini etkilemiştir.

Ülkemizde futbol hakemliğinin gelişimini açıklarken kronolojik dönüm noktaları oluşturmak gerektiği kanısındayız. Bu bağlamda yararlanabilecek ilk ayırım Cumhuriyet öncesi ve sonrası biçiminde olabilir. Kuşkusuz Cumhuriyet öncesi oldukça kısa bir zaman dilimini kapsar. Ancak futbol hakemliği açısından bu dönemi dahi kendi arasında üçe ayırmak mümkündür. Bu ayırmada; İstanbul Futbol Birliği Dönemi, İstanbul Futbol Kulüpleri Ligi Dönemi ile Cuma Ligi & Cuma Birliği Dönemi ayrımı gerçekçi bir ayırım

olur. 22.5.1922 tarihinde kurulan Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı (T.İ.C.İ.) kronolojik bakımdan önemli bir kilometre taşıdır.

T.İ.C.İ. Öncesi Döneminde Hakemlik (1903-1922):

İstanbul Futbol Birliği Döneminde maçlar; iki takımında üzerinde anlaşmasıyla o gün maçı olmayan şöhretli bir oyuncu tarafından yönetiliyordu. Hakemlerin ve/veya yan hakemlerin oyun esnasında tarafların tartışması ve anlaşmasıyla değiştirildikleri de görülüyordu (7). Bu dönemde ülkemizde hakemliğin kurumsallaşması kolay olmamış ve İstanbul il sınırları içinde kalmıştır. Birlik Nizamnamesinin son maddesinde (6) belirtildiği üzere, bir futbol maçı 1 hakem, 2 yan hakem, 2 de kale hattı hakemi olmak üzere toplam 5 hakem tarafından yönetilmektedir. İlk 3 hakemi İstanbul Futbol Birliğinin seçmesine karşılık, kale hattı hakemlerini saha içinde görev yapan hakemin seçmesi, dönemin hakemlerine tanınan güvenin ve özgürlüğün çok anlamlı bir ifadesidir. Tarafsız kişiler arasından seçilmeleri şartı bulunan kale hattı hakemlerinin görev ve yetkilerinin kapsamı hususunda her hangi bir açıklık bulunmamakla birlikte, bu hakemlerin aut-korner ayırımının yapılması görevini yükledikleri sonucuna varıyoruz.

İstanbul Futbol Kulüpleri Döneminde; Lig Nizamnamesine göre kulüpler üzerinde anlaştıkları hakemin adını, Lig Düzenleme Kuruluna bildirirler; Kurul müsabakaların başlamasından en az 1 saat önce üzerinde anlaştıkları kişiyi hakem olarak görevlendirirdi. “... hakem konusunda kulüpler anlaşamazsa, kulüplerin önereceği değişik uyruktan ikişer aday, toplam dört kişi arasından, ad çekme yoluyla ve Birliğin Başkan, Başkan Yardımcısı ve Genel Sekreteri gözetiminde görevlendirme yapar” (7). Ad çekme usulü yaklaşık 80 yıl sonra 1991-1992 futbol sezonunda değişik bir biçimde, yaygın adıyla “torbadan kur’a çekimi” olarak uygulanmıştır. O halde torba usulünün hakemlik tarihimizde 80 yıl öncesine dayanan bir örneği mevcuttur. Ne var ki, her iki uygulama sonuç itibarı ile başarısız olmuştur.

Cuma Ligi ve Cuma birliği Döneminde; hakemleri belirleme yetkisi ise, Lig Yönetim Kuruluna aitti.

İstanbul Futbol Birliğinden başlayıp Cuma Birliğini de kavrayan bu dönemde, hakemlik müessesesi bazı ilginç uygulamalara sahne olmuştur. Bunlardan biri Fenerbahçe ile Galatasaray arasındaki bir karşılaşmanın bitimine 20 dakika kala yapılan bir penaltı itirazı uzun tartışmalara yol açmış, tartışmalar 5 ay sonra sonuçlanmış ve son 20 dakika oynatılarak maç tamamlanmıştır (8).

T.İ.C.İ. Döneminde Hakemlik (1922-1936):

İlk Türk Hakemlerinden olup, İsviçre'ye eğitim almaya giden ve 1920 yılında geri dönen Yusuf Ziya Öniş' in İsviçre Spor Teşkilatı Nizamnamesini tercüme etmesi T.İ.C.İ.'ye kaynak olmuştur. Öniş ve arkadaşları Ali Sami Yen, Burhan Felek ile Nasuhi Baydar'ın da katılımıyla 20 maddelik bir tüzük hazırlanmış böylelikle kulüplerin T.İ.C.İ. adı altında toplanmasının yolu açılmıştır (9) . Bu dönemde hakemliğe ilişkin bazı maddelerin tüzükte yer aldığını görüyoruz. Örneğin; 72. maddeye göre, hakemlerin seçiminde Bölge İdman Heyetleri ve Federasyonlar yetkilidirler. Burada, birlikte kullanılan bir yetki değil, ayrı ayrı sahip olunan yetki söz konusudur. Bu maddeye göre: seçilen hakem karşılaşma saatinde bulunamazsa, rakip takımlar stadyumda mevcut hakemlerden birer kişi seçerler, bunlardan hangisinin maçı yöneteceği kur'a ile belirlenir. Stadyumda tek bir hakemin bile bulunabilmesi durumunda, karşılaşmayı o hakem yönetirdi. İlginç olan, hangi şartlar altında olursa olsun, hakem bulunmaması nedeniyle, bir karşılaşmanın ertelenmesi yolunun kapalı tutulmasıydı. Aynı maddeye göre, resmi hakem adayı bulunamazsa, rakiplerin anlaşarak herhangi bir kişiyi karşılaşmanın hakemliğine getirmeleri mümkün olmaktadır (9).

Ülkemizde Futbol Encümeni (Federasyonu) T.İ.C.İ. tüzüğü çerçevesinde Temmuz 1922'de kurulmuş ve aynı zamanda T.B.M.M.'nin açılışı 23.4.1923 tarihine de denk gelen toplantılarında FİFA' ya başvuru kararı alınmış ve bu başvurusu da bir ay içinde kabul edilmiştir (6). Futbol Federasyonu bünyesinde, hakem işlerini 5 kişilik bir federasyon heyeti üstlenmekteydi (10).

Ülkemizde ilk hakemler; genellikle kendi takımının karşılaşması olmadığı zaman, maç yöneten futbolculardı. Takım ve futbolcu sayısı artıp, aradan belirli bir zaman da geçince, hakemler elden geldiği ölçüde eski futbolcular arasından seçilmişlerdir. Uzunca bir müddet devam eden bu durum, 1932 yılında ülkemizde ilk defa bir "Futbol Hakem Kursu" açılmasına yol açmıştır. Bu kurs hakemlik tarihimizde eğitim yolu ile hakemlik sıfatını kazanmanın ilk kaynağını oluşturmaktadır (10).

1922-1932 yılları arasında Türk Hakemlerinin bazı uluslararası karşılaşmaları yönettiğini de görüyoruz.Örneğin: Hamdi Emin Çap 1924 ve 1925'te Sovyet Rusya-Türkiye karşılaşmalarını, Şeref isimli hakemimiz de 1928'de Macaristan –Avusturya milli maçını yönetmiştir (10).

T.İ.C.İ. döneminin sonunda, Avrupa'da yükselmeye başlayan ideolojilerin izlerini taşıyan birtakım düzenlemelerin Türk Sporuna da yansımaları olduğunu görüyoruz. Türk Spor Kurumu'nun Tüzüğü bu yansımanın anlamlı bir göstergesidir (11). Ülkemizde futbol hakemliğinin kurumsallaşması ve yasal temellere kavuşması, asıl olarak 3530 sayılı

Beden Terbiyesi Kanunu ve bu Kanuna bağılı tüzüğün yürürlüğe girmesiyle olmuştur. 1938 yılında yasanın yürürlüğe girmesinden sonra, Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğüne bağılı olarak yayınlanan Futbol Yüksek Hakem Komitesi Talimatının en önemli ve kalıcı özelliğı hakemliğin “Lisans”a bağılanmasıdır (12).

1923-1951 döneminde futbolun daha çok büyük şehirlerde oynanması, para, ulaşım ve diğere problemler nedeniyle, hakemlik sadece büyük şehirlerde talep bulmuştur. 3530 sayılı yasa bu dönemde kabul edildiğı için, yasadaki futbol hakemliğı de etkilenmiştir.

1951-1959 döneminde üç büyük şehirde (İstanbul, Ankara, İzmir) mahalli profesyonel ligin bulunması, hiç kuşkusuz futbolun yaygınlaşmasını geciktirmiştir. Futbol hakemliğinin giderek il düzeyinde de olsa, profesyonelleşmeden olumlu yönde etkilendiğini söyleyebiliriz.

1959'dan sonra ülkemizde Deplasmanlı Profesyonel Lig uygulaması giderek yaygınlaşmıştır. 1963'te Türkiye İkinci Ligi'nin kurulması, 1966'ya geldiğinde ise; İstanbul, Ankara, Adana, İzmir dörtgeni içersindeki hemen pek çok şehrin Türkiye İkinci Liginde birer takım ile temsil edilmesi, Türk Futboluna ve Türk Hakemliğine büyük bir dinamizm getirmiştir.

4-SONUÇ

Kurallarda yapılan değışiklik sonucu, 1905 yılında futbol hakemleri sahadaki konumları itibariyle şimdikiye benzer bir nitelik almıştır. Buna göre masa başındaki hakem saha içine geçmiş, içerdeki hakemlerde taç çizgileri kenarında görev yapmaya başlamışlardır. 1905 yılına kadar devam eden saha içindeki iki hakem uygulaması, 1999-2000 futbol sezonunda IFAB'ın aldığı kararla birlikte, yetki de verilerek İtalya Kupasında denenmiş, ancak başarılı bulunmayarak kurallara dahil edilmemiştir.

Son yıllarda futbolun süratlenmesi, kuralların daha sık değıştirilmesi ve kuralların hakemin kanaatine bağılı olarak yorumlanmasıyla birlikte hataların artması, futbolun en önemli unsurunu oluşturan hakemlere gereken önemin verilmediğı sonucunu ortaya çıkarmıştır. Bu noktadan hareketle, 1990 yılından itibaren FIFA ve IFAB bu konu üzerinde çalışarak çeşitli adımlar atmışlardır. Uzmanlaşmış yardımcı hakemlik, hakemlerin daha iyi şekilde eğitimi, dördüncü hakemin resmi başlangıcı ve sinyalli bayrak bunlardan bazılarıdır.

Konunun incelenmesi sırasında FIFA ve IFAB'ın vardığı sonuç: hakemliğin profesyonel olması gerektiğidir. Böylece daha çok zamana sahip olacak hakemlerin yönetecekleri maça daha iyi hazırlanmaları ve konsantrasyonları sağlanacaktır. Bunun

dışında önemli bir konu da; futbolda bahsedilen ekonomik düzey içerisinde hakeme emeğinin karşılığını vermenin gerektiği konusudur. FIFA; profesyonel hakemlikle birlikte hakemlik standardının yükseleceğini ümit ediyor.

Ülkemizde futbol hakemliği TİCİ öncesi ve TİCİ döneminde yerel bir nitelik taşıyordu. Bu dönemde futbolun, özellikle üç büyük şehirde yoğunluk kazanması, futbol hakemliği açısından da üç büyük şehri dikkate alan uygulama ve değerlendirmeleri yeterli kılmaktaydı.

Ülkemizde futbol hakemliğinin gelişimi sadece hakemlik kurumunu değil; kulüplerin, kulüp yönetimlerinin, futbolcu ve taraftarların gerek yapısal özelliklerinin, gerekse toplumsal konumlarının ayrıntılı bir biçimde ortaya konmasını, değerlendirmesini ve karşılaştırmasını gerektirir.

Ülkemizde hatalı karar veren hakemler ya eyyamcılıkla veya bir yerlerden aldıkları mesajlar doğrultusunda karar vermekle suçlanıyorlar. Ancak birçok ülkede üst düzey hakemliğin profesyonelleşmesi bile hala insan hatası faktörünü ortadan kaldıramamıştır. Bu nedenle, 1995 yılında kural 5'e önemli bir ekleme yapılarak oyun alanındaki kararların herhangi bir sonucunun kanuni sorumluluğundan hakemleri korumuşlardır. Bu nedenle futbol oyununun insanların oyunu olduğu, insanlar tarafından oynandığı, insanlar tarafından yönetildiği ve daima da öyle olacağı defalarca vurgulanarak söylenmiştir. Düdük ile birlikte insan üzerine bir video gözü koymak gibi, elektronik cihazların çeşitli şekillerinden faydalanmak mümkündür. Ancak insan hatası, oyunun kendine özgü çekiciliğine temel oluşturmaktadır.

FIFA; hakemlik standardının en üst seviyeye yükselmesi için hakemlerin; oyuncuların gelirleriyle karşılaştırılabilir bir refah düzeyine ulaşmasını desteklemektedir. "Profesyonel Hakemlik" ya da "Hakemliğin Profesyonelleşmesi" ile birlikte tüm çalışma hayatını buna adayacak olan hakemler, belirli birtakım risklerden uzak olmalıdır. Hakemlerin sağlık ve sosyal güvenlikleri teminat altına alınmalıdır.

Spor kamuoyunda futbol hakemliği bitmez tükenmez tartışmaların odak noktasında bulunmaktadır. Bundan dolayı, hakemliğe ilişkin tartışmalar ülkemiz spor tarihinin hiçbir döneminde ortadan kalkmamıştır. Sadece bazı dönemlerde azaldığından, bazı dönemlerde de yoğunluk kazandığından söz edilebilir.

Hakemlere ve kişiliklerine gerekçe ne olursa olsun hiçbir şekilde hakaret ve saldırı yapılmamalıdır. Eleştirilerin yapıcı olması hataların daha kısa sürede giderilmesini sağlayacaktır. Hakemi aldatarak penaltı kazandıran veya elle gol atan oyunculara bir şey söylenmezken, suçlanan kişi yine hakem olmaktadır. Buna bağlı olarak hakemler

üzerindeki baskı artarken, sporun gerçek ruhunu oluşturan Fair-Play ilkesi spor kamuoyu tarafından ihmal edilmekte ve o tarz davranan futbolculara profesyonelliğin gerekliliğini yerine getirdikleri gerekçesiyle hoşgörü içerisinde bakılmaktadır. Kamuoyu böyle davranan futbolcu, yönetici, antrenör, seyirci vb .kişileri sorgularsa, bu tür davranışlar ve konuşmalar azalacak, böylece hakemler de görevlerini çok daha iyi yapma imkanı bulacaklardır.

KAYNAKLAR

1. Tezcan, F., (Derl.), Futbol, İstanbul, 1964.
2. Oral, M.A., Türkiye Futbol Tarihi, İstanbul, 1954.
3. Radnedge, K.; The Ultimate Encyclopedia of Soccer, London, 1994.
4. Baba, N. Beynelmilel Futbol Kaideleri ve Kaideler Hakkında Sorgular-Cevaplar, Ankara, 1939.
5. Karadayı, E.- Yıldız, D., Hakem Sizsiniz, İstanbul, 1976.
6. Artun, T.Ü. ve Diğerleri, Türk Futbol Tarihi (Ed. E.Arıpınar), C.I-II, İstanbul, 1992.
7. Fişek, K., Spor Yönetimi, Ankara, 1980.
8. Fişek, K.,Türkiye Spor Tarihi, İstanbul, t.y.
9. Bayburd, R., Sevinçli, O.V. Akıska, A., Futbol Yıllığı 1963, İstanbul, 1963.
10. San, H., Ünsi, T., Var, S., Futbol Ansiklopedisi, İstanbul, 1963.
11. Türk Spor Kurumu, Türk Spor Kurumu Nizamnamesi, Ankara, 1936.
12. B.T.G.D., Futbol Yüksek Hakem Komitesi Talimatı, Ankara, 1939.